

فرهنگ مردم علی آباد کتول

با تأکید بر باغداری سنتی

تألیف:

دکتر علیرضا لادن مقدم

عضو هیأت علمی، بشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار

دکتر یعقوب (ناوود) شربتیان

عضو هیأت علمی دانشکده آزاد اسلامی واحد گرمسار

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۳۹۸

سرشناسه	لادن ممد، علی - ۱۳۴۲
عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ مردم - علی آباد کتول با تأکید بر باغداری سنتی / تألیف علیرضا لادن مقدم، یعقوب (داوود) شریتیان
مشخصات نشر	تهران: آثار فکر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۷۴ ص: مصور.
شابک	978-600-8833-58-1
وضعیت فهرست	فیبیا
نویسی	باغبانی -- ایران -- علی آباد کتول -- جنبه های اجتماعی
موضوع	Gardening -- Iran -- Aliabad katul -- Social aspects
موضوع	باغداری -- ایران -- علی آباد کتول -- جنبه های اجتماعی
موضوع	Aliabad katul -- Iran -- Social aspects
موضوع	فرهنگ عامه -- ایران -- علی آباد کتول
موضوع	Iran -- Aliabad katulFolklore
موضوع	علی آباد کتول -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
موضوع	Aliabad katul (Iran) -- Social life and customs
شناسه افزوده	شریتیان، یعقوب، ۱۳۳۹ -
رده بندی کنگره	۳۶/۴۵۱SB الف ۱۳۹۷/۲ ج
رده بندی دیویی	۶۳۵۰۹۵۵۲۱۳۴
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۸۰۷۹۱

فرهنگ مردم علی آباد کتول با تأکید بر باغداری سنتی

تألیف: دکتر علیرضا لادن مقدم - دکتر یعقوب (داوود) شربتیان

ناشر: انتشارات آثار فکر

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۵۸-۱

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران - میدان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان نظری غربی

پلاک ۹۹ - طبقه دوم - واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۶۷۳۵۵-۶۶۹۶۷۳۵۶

قیمت ۲۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	..... مقدمه
۱۱	..... بخش اول: کلیات
۱۱	..... ۱-۱ تعریف مفاهیم
۱۵	..... ۱-۲ چارچوب نظری
۱۸	..... ۱-۳ روش و فنون تحقیق
۲۰	..... ۱-۴ ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه
۲۷	..... بخش دوم: فرهنگ عامه مردم علی‌آباد کتول
۲۷	..... ۲-۱ فرهنگ مادی
۲۷	..... ۲-۱-۱ پوشاک
۳۰	..... ۲-۱-۲ غذا و خوراکی‌های محلی
۳۲	..... ۲-۱-۳ صنایع دستی
۳۳	..... ۲-۱-۴ معماری و مسکن
۳۶	..... ۲-۱-۵ موسیقی سازی
۴۲	..... ۲-۲ سنت‌های شفاهی
۴۲	..... ۲-۲-۱ ترانه‌های محلی
۴۶	..... ۲-۲-۲ داستان و افسانه
۴۹	..... ۲-۲-۳ لالایی
۵۲	..... ۲-۲-۴ موسیقی آوازی
۵۳	..... ۲-۳ فرهنگ رفتاری
۵۴	..... ۲-۳-۱ آیین‌ها و مراسم در گردش یک سال هجری شمسی
۵۹	..... ۲-۳-۲ آیین‌ها و مراسم در گردش یک سال هجری قمری
۶۵	..... ۲-۳-۳ مناسک گذار
۷۳	..... ۲-۳-۴ مراسم آیینی و محلی

- ۷۷.....
- ۸۱.....
- ۸۳.....
- ۱۵۲.....
- ۱۵۶.....
- ۱۵۹.....
- ۱۶۱.....
- ۱۶۲.....
- ۲-۳-۵ بازی و تفریحات محلی
- بخش سوم: باغداری سنتی در منطقه علی آباد کتول
- ۳-۱ میوه‌های باغی و شیوه‌های کاشت، داشت و برداشت
- ۳-۲ آبیاری باغات در منطقه علی آباد کتول
- ۳-۳ خاک و شیوه‌های تقویت آن
- ۳-۴ ابزار و لوازم سنتی باغبانی
- ۳-۵ یاری، گری، و همیاری در باغداری
- ۳-۶ اعتقادات و باورهای مربوط به کشاورزی و باغداری

- ۱۶۷.....
- ۱۷۲.....
- منابع
- پاسخگویان

مقدمه

شهر علی آباد کتول به دلیل قرار گرفتن در منطقه پست و کم ارتفاع و واقع شدن در کنار چند تپه، جنگل و دو دهنه کوهستانی، از نظر موقعیت جغرافیایی، آب و هوا، تنوع گیاهی و محصولات باغی و کشاورزی، منطقه ای منحصر به فرد شناخته شده است. اما آنچه که این منطقه را از منظر مردم شناسی از سایر مناطق دیگر متمایز و به تحقیقات مردم شناسی نیاز مند می کند تنوع آداب و رسوم، فرهنگ و فولکلور آن است.

اگر چه اکثر مردم علی آباد کتول از بومیان استان و قومیت های کتولی به شمار می آیند اما وجود ترک های زنجان، اقوام سیستانی، نیشابوری، کاشمیری، سبزواری، فندرسکی و به خصوص ترکمر ها در این منطقه موجب شکل گیری فرهنگ های گوناگون شده است. مردانی که داشتن آداب و رسوم مختلف، زبان و گویش های متنوع و اعتقادات و باورهای مذهبی متفاوت، سالیان سال با آرامش در کنار هم زندگی کرده و سنن و آداب و رسوم خود را با حدی حفظ نموده اند.

با این وجود امروزه به دلیل حضور عناصری از فرهنگ شهری و ماشینی، برخی از این سنت های زیبا به بوته فراموشی سپرده شده و برخی دیگر گریز کم رنگ تر از گذشته به حیات خود ادامه می دهند.

بنابراین به منظور ثبت و ضبط پاره ای از ویژگی های متنوع فرهنگی این منطقه و همچنین درک تحولات فرهنگی آن که یکی از وظایف مردم شناسی است به جمع آوری آداب و رسوم و فولکلور منطقه علی آباد کتول در قالب یک پژوهش میدانی اقدام گردید. در این پژوهش سعی شده تا نظام باغداری سنتی منطقه علی آباد کتول از دو بعد فرهنگی و اقتصادی مورد توجه قرار گیرد و رابطه متقابل بین این دو پدیده بررسی شود. چرا که برخی از مردم شناسان بر این باورند که هیچ پدیده اقتصادی صرفاً اقتصادی نیست و جنبه های فرهنگی نیز در آن وجود دارد ضمن آن که پدیده های فرهنگی نیز با مسایل اقتصادی گوناگون گره خورده اند.

کتاب حاضر که به بررسی قسمتی از فرهنگ مردم منطقه ی علی آباد کتول با تاکید بر باغداری سنتی پرداخته از سه بخش تشکیل شده است. بخش نخست به کلیاتی در

مورد تعریف مفاهیم، چارچوب نظری، ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه و فنون تحقیق اختصاص دارد. بخش دوم ویژگی‌های فرهنگ مادی، سنت‌های شفاهی و فرهنگ رفتاری مردم این منطقه را مورد مطالعه قرار می‌دهد. بخش سوم این پژوهش با نام "باغداری سنتی در منطقه علی آباد کتول" به معرفی میوه‌های باغی و شیوه‌های کاشت، داشت و برداشت، آبیاری باغات، خاک و روش‌های تقویت آن، ابزار و لوازم سنتی باغبانی، یاری‌گری و همیاری در باغداری و اعتقادات و باورهای مربوط به باغداری در منطقه مورد مطالعه می‌پردازد.

این کتاب که جمع‌آوری اطلاعات فرهنگی، اجتماعی و اطلاعاتی در خصوص باغداری در منطقه علی آباد کتول بدون همکاری مسئولین، کارشناسان، باغداران و مردم خوب و صمیمی این منطقه میسر نمی‌شد لذا شایسته است به منظور قدردانی و تشکر از آنان نامی ذکر گردد.

تشکر ویژه از جناب آقای حمدعلی اخلی مدیر امور اداری دانشگاه آزاد واحد علی آباد کتول که در تمامی مراحل تحقیق به ویژه مراحل جمع‌آوری اطلاعات در سطوح شهر و روستاهای علی آباد راهنما، همراه، یاری و پشتیبان گروه تحقیق بودند قطعاً بدون همکاری ایشان این تحقیق انجام نمی‌شد.

-جناب آقای دکتر غفور رضایی طراح جلد

-سرکار خانم هلن معظمی (ویراستار)

-جناب آقای غلامرضا مجاور کارشناس ارشد جامعه‌شناسی و مدرس دانشگاه

- سرکار خانم ساناز نصیری (کارشناس ارشد مردم‌شناسی)

- سرکار خانم مریم کریم‌بیگی (کارشناس مردم‌شناسی)

- سرکار خانم کتایون نژادهاشمی (کارشناس مردم‌شناسی)

- سرکار خانم سمیه قریشی (کارشناس مردم‌شناسی)

- سرکار خانم افسانه انصاری پیرسرایی (کارشناس روان‌شناسی)

- جناب آقای پوریا شربتیان (پژوهشگر)

-جناب آقای سید فخرالدین حقیقی (پژوهشگر)

- سرکار خانم زیبا سادات تیموریان (پژوهشگر)

-سرکار خانم رومینا حقیقی (پژوهشگر)

- جناب آقای علی شکر کتولی کارمند دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی آباد کتول
  - جناب آقای حسین علی خاندوزی، مسئول آموزش دانشکده حسابداری دانشگاه
  - جناب آقای محمد علی زنگانه (رمضان) باغدار روستای جنگلده
  - جناب آقای خداداد زنگانه فرهنگی بازنشسته
  - جناب آقای اکبر زنگانه از آگاهان محلی منطقه مورد مطالعه
  - جناب آقای محمد زنگانه بازنشسته فرهنگی اهل روستای جنگلده
  - جناب آقای مهندس حسین عابدی مدیر جهاد کشاورزی شهرستان علی آباد کتول
  - جناب آقای محمود نظرخوانی روحانی محترم اهل سنت روستای کوچک نظرخوانی
  - جناب آقای عبدالله نظرخوانی از اهالی روستای کوچک نظرخوانی
  - جناب آقای عبدالله سلامی نیا باغدار روستای حاج کلاته
- بطور یقین این پژوهش خالی از نقص و اشکال نیست امید است خوانندگان عزیز با نقدهای علمی در رفع اشکال و نمایش رهنمون مولفین باشند.

مهر ماه ۱۳۹۷

علیرضا لادن - م. - یعقوب (داوود) شربتیان